

Framtidsfullmakt samt anhörigas behörighet att rättshandla i vissa fall

Den 1 juli 2017 träder en ny lagstiftning ikraft angående framtidsfullmakt. Samtidigt införs i 17 kap föräldrabalken nya bestämmelser om anhörigas behörighet att rättshandla i vissa fall.

Framtidsfullmakt

En framtidsfullmakt är en fullmakt som någon person (fullmaktsgivaren) ger åt en annan person eller flera (fullmaktshavaren) att företräda fullmaktsgivaren om han eller hon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande varaktigt i huvudsak inte längre har förmåga att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Fullmaktsgivaren måste ha fyllt 18 år vid upprättandet av framtidsfullmakten.

Upprättande av framtidsfullmakt

En framtidsfullmakt ska vara skriftlig, underskriven och bevitnad av två personer. Det ska framgå att det är en framtidsfullmakt, vem eller vilka som är fullmaktshavare, vilka angelägenheter fullmakten omfattar och vilka eventuella villkor som gäller.

I framtidsfullmakten kan fullmaktsgivaren bestämma att det krävs domstolsprövning för att framtidsfullmakten ska träda i kraft. Fullmaktsgivaren kan även bestämma att det ska utses en granskare.

Vad får en framtidsfullmakt omfatta ?

Fullmakten kan gälla personliga eller ekonomiska angelägenheter. Personliga angelägenheter kan sägas motsvara en god mans uppgift att sörja för huvudmannens person. Det innebär bl.a. att se till att fullmaktsgivaren har ett lämpligt boende, hemtjänst eller en kontaktperson. Vidare att hjälpa fullmaktsgivaren i kontakterna med hälso- och sjukvården och den sociala omsorgsverksamheten. En framtidsfullmakt får inte omfatta åtgärder enligt hälso- och sjukvårdslagen eller tandvårdslagen. Detta bör särskilt uppmärksammas vid insatser där det är aktuellt med hälso- och

sjukvårdsinsatser såsom ofta är fallet vid ansökan om särskilt boende.

Framtidsfullmakten får inte heller omfatta frågor av utpräglat personlig karaktär såsom att ingå äktenskap, bekräfta faderskap, upprätta testamente eller liknande frågor.

När börjar framtidsfullmakten att gälla ?

Framtidsfullmakten börjar gälla när fullmaktsgivaren inte längre har förmåga att hantera sina angelägenheter såvitt dessa ryms inom framtidsfullmakten. Oförmågan måste vara varaktig. Det är fullmaktshavaren som gör denna bedömning. Alternativt gör domstolen denna bedömning om fullmaktsgivaren har använt möjligheten att i framtidsfullmakten föreskriva att så ska ske eller om fullmaktshavaren annars begär en sådan prövning.

Framtidsfullmakten i förhållande till fullmaktshavaren, dennes anhöriga, god man och förvaltare

Fullmaktshavaren har inte rätt att företräda fullmaktsgivaren i en fråga där fullmaktshavaren själv, fullmaktshavarens make eller sambo, fullmaktshavarens barn eller någon som fullmaktshavaren företräder är motpart eller av någon annan anledning kan ha motstridiga intressen. Överförmyndaren ska då på fullmaktshavarens begäran utse en god man att företräda fullmaktsgivaren.

En framtidsfullmakt saknar verkan om godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken eller förvaltarskap enligt 11 kap 7 § föräldrabalken anordnas för fullmaktsgivaren.

Observera att även fortsättningsvis gäller att socialnämnden enligt 5 kap 3 § socialtjänstförordningen till överförmyndaren ska anmäla om det finns behov att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken förordnas för någon.

Fullmaktshavarens ansvar

Fullmaktshavaren ska fullgöra uppdraget i enlighet med fullmaktsgivarens intressen och, om det är möjligt, samråda med honom eller henne i viktiga frågor.

Överförmyndaren har möjlighet att förbjuda en fullmaktshavare att använda fullmakten om fullmaktshavaren gör sig skyldig till missbruk eller dylikt.

Återkallelse av framtidsfullmakt

En framtidsfullmakt kan återkallas av fullmaktsgivaren så länge fullmaktsgivaren är beslutsförmögen. Detta ska ske genom att fullmaktsgivaren återtar eller förstör fullmakten. I vissa fall finns även informationsplikt till tredje man.

Granskare

Det finns möjlighet för fullmaktsgivaren att i fullmakten utse en granskare, som förutom att granska fullmaktshavarens utförande av uppdraget också kan ha rätt att återkalla fullmakten.

Om en granskare inte har utsetts ska fullmaktshavaren på begäran av fullmaktsgivarens make eller sambo eller närmaste släktingar lämna redovisning för sitt uppdrag.

Ombud för fullmaktshavaren

Om fullmaktshavaren är tillfälligt förhindrad att utföra uppdraget, t.ex. under en semesterresa eller en sjukhusvistelse, får fullmaktshavaren utse någon person som sköter uppdraget under den tid som fullmaktshavaren är förhindrad. Sådan fullmakt får endast avse ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring.

Fullmaktsgivarens bundenhet i förhållande till tredje man

När det gäller hur fullmaktshavaren binder fullmaktsgivaren i förhållande till tredje man hänvisas i lagtexten till avtalslagens motsvarande bestämmelser. Detta finns även närmare beskrivet i propositionen (prop. 2016/17:30).

Anhörigas rätt att rättshandla i vissa fall

Innebörden av behörigheten

Om det är uppenbart att någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina ekonomiska angelägenheter är en anhörig behörig att för den enskilde vidta ordinära rättshandlingar med anknytning till dennes dagliga livsföring.

De medicinska kriterierna överensstämmer med vad som gäller för anordnande av godmanskap och förvaltarskap. Kravet på att det ska vara uppenbart innebär att den anhörige vid tveksamhet kring den enskildes beslutsförmåga saknar rätt att företräda denne.

Behörigheten gäller endast i fråga om ekonomiska angelägenheter. Som exempel nämns i förarbetena betalningar hänförliga till boendet, transporter, sociala tjänster, telefonabonnemang, försäkringar, föreningsavgifter, TV och tidningar. Även utgifter såsom kostnader för läkarbesök, tandvård och nöjen inryms i anhörighetsbehörigheten. Som ett led i att tillgodose den enskildes behov ingår även att för den enskildes räkning exempelvis lämna inkomstdeklaration eller ansöka om sociala förmåner enligt socialförsäkringsbalken eller bistånd enligt socialtjänstlagen, t.ex. hemtjänst.

Anhörigas behörighet omfattar däremot inte köp av t.ex. en bil eller en fastighet och inte heller att företräda den enskilde i rättsliga processer eller att lämna gåvor av olika slag, t.ex. födelsedagspresenter.

Behöriga anhöriga

Behörigheten gäller i tur och ordning för make eller sambo, barn, barnbarn, föräldrar, syskon och syskonbarn.

Två eller flera anhöriga som är släkt på lika nära håll representerar den enskilde gemensamt. Om t.ex. ett barn ska representera även övriga barn så krävs fullmakt från samtliga barn.

När gäller behörigheten ?

Det är den anhörige som avgör när kriterierna för behörighetens inträde är uppfyllda. Om flera anhöriga är gemensamt behöriga bedömer de detta tillsammans.

*Vad gäller när den enskilde har god man, förvaltare eller
framtidfullmakt ?*

Behörigheten för en anhörig gäller inte i de frågor där den enskilde
företräds av en god man enligt 11 kap 4 § föräldrabalken,
en förvaltare eller en framtidfullmaktshavare.

Eva Ahlholm

Anna Lindén